

De nadagen

Ander werk van A.N. Ryst

De harpij. Een kleine geschiedenis van het paradijs (roman, 2014)

De blauwe maanvis (verhalen, 2016)

A.N. Ryst

De nadagen



Amsterdam · Antwerpen
Em. Querido's Uitgeverij BV
2018

De auteur ontving voor het schrijven van dit boek een werkbeurs
van het Nederlands Letterenfonds.

Nederlands
letterenfonds
dutch foundation
for literature

Elke overeenkomst met bestaande personen of
gebeurtenissen berust op toeval.

Copyright © 2018 A.N. Ryst
Voor overname kunt u zich wenden tot
Em. Querido's Uitgeverij bv, Weteringschans 259,
1017 xj Amsterdam.

Omslag Moker Ontwerp
Omslagbeeld Eric Huysen / privéarchief familie Remmerts de Vries
Foto auteur Irwan Droog

ISBN 978 90 214 1289 4 / NUR 301
www.querido.nl

Ik leef nog een heel klein beetje.

– Nescio

1

Als een kleine, grijze engel hing hij in de lucht. Nerveus zwenkend, met trillende oranje vleugels, danste hij om de witte bloemen van een jasmijnstruik.

Ik had mijn moeder uit de keuken gehaald. Samen stonden we te staren, aan de rand van haar wat verwaarloosde border.

‘Een meekrapvlinder,’ zei ik. ‘Vroeger werden ze onrust genoemd...’

Het land achter de wal had nog steeds een onnatuurlijk roodbruine tint. Een boer scheen daar grote hoeveelheden gif te hebben gestrooid, nadat hij zijn mais had geoogst. De planten die er nog hadden gestaan waren verdord. Maar hier, in de beschutte tuin, in de afzondering die mijn ouders hadden gecreëerd, met bramen, daslook, teunisbloemen en groot sterremuur, met reusachtige, uitgegroeide eiken, met een bos, hier was daar niets van te merken. Alles was afgeschermd, schaduwrijk en weelderig.

Alleen waren er dit seizoen hoegenaamd geen vlinders verschenen. Tot nu.

‘Toch weer,’ zei mijn moeder. ‘En dan zo’n zeldzame! Het is zo fijn dat jij hier bent. Anders was me dat nooit opgevallen.’

Hij rolde zijn gekrulde tong uit en stak die, steeds hangend zwevend, in de kelken van de bloemen. Gebiologeerd bleven we zijn schokkerige, kolibrieachtige vlucht volgen.

Zo hadden we vaak staan kijken. Toen ik klein was hadden mijn ouders me gewezen op ganzen of reeën, op een weghollende haas of een langsschietende ijsvogel. Op een gegeven moment was ik hen gaan verbeteren. ‘Dat is geen buizerd, maar een blauwe

kiekendief... Nee, een blauwe kiekendief is niet blauw. Het mannetje is eerder grijs... Maar dit is dus een vrouwtje...'

Ik had mijn moeder, al vóór dit voorval, het nodige verteld over onze vakantieplannen, over de streek waar we naartoe zouden reizen. Ze had welwillend geluisterd, daarna was ze over iets anders begonnen. Maar dit, het bezoek van deze onverwachte gast, was iets wat ze nog kon bevatten.

Naast elkaar keken we toe, tot onze blik verzadigd was.

'Kom,' zei ze. 'Je moet wat eten.'

2

Toen we hier voor het eerst kwamen, in het voorjaar van '69, troffen we een hoogbejaard echtpaar, levend in een ruimte met twee witte geiten. Enkel een lage houten afscheiding stond ertussen.

Ik had nog nooit zoiets gezien. Ik was net zeven.

De lucht was er bedompt. De kleine ruiten waren troebel, een schemerig licht vocht zich naar binnen toe. Op een plank rustten weckpotten, gevuld met een matte vloeistof en drijvende vleesachtige gele wezens. Verder was alles bruin en groezelig, met hier en daar plekken schimmel. De geiten schoven schrapend heen en weer over hun stro. Ze waren kalm en vriendelijk; die dieren met hun sikken vond ik leuk.

Naast het huisje waren vier of vijf kleine schuren, op rij, scheef en met herstelde stukken. Er stond rottend meubilair in gestald en een groen uitgeslagen piano.

Ook was er een grijze waterput en overal waren bossen woekerende netels. Het gras was hoog en warrig, spinnenwebben hingen tussen dode staken, bezaaid met ingesponnen vliegen.

'Hier gaan we toch niet wonen?' vroeg ik enkele malen in ontzetting aan mijn ouders.

Toen ze even waren weggegaan om iets te regelen liep ik te huilen onder de appelbomen in de achtertuin.

Ik was doodsbenuwd dat ik hier zou moeten blijven. Mijn oudere broer en zus stonden besluiteloos om me heen.

Mijn ouders kochten de kavel met zijn bebouwing voor nog geen zeventuizend gulden. De vermolmde schuurtjes werden opge-

ruimd. De geitenstal werd een woonkamer. Alles binnen werd vernieuwd naar de normen van de tijd, er werden bredere ruiten aangebracht en een paar nieuwe vensters; verder werd het uiterlijk gehandhaafd in de originele stijl. Een rieten dak. Een groen met wit 'ulebord'. Luiken met een kruislings groen-en-geel patroon.

Een achterterras werd aangelegd en mijn vader schilderde de woorden *Skuine camp* op het zware toegangshek; een oude naam die hij in het kadaster had aangetroffen, omdat het huisje in een driehoekig perceel gelegen was.

Het aangrenzende bouwland, twee hectare wijd, had hij erbij kunnen kopen. Hier hadden aardappelen, rabarber, bloemkool en radijs gegroeid; maar mijn ouders lieten het aan de natuur. Het eerste jaar schoot er voornamelijk fijnstraal op, verder opvallend veel distels. Ik zocht ertussen naar fossielen.

Mijn vader en ik gingen hier bomen planten. Mijn broer en zus werkten er soms even aan mee, wat lacherig, met scheppen sjouwden we door de aarde, kuiltjes makend. We zetten er meerdere soorten door elkaar, onder andere twee rijen lariksen.

Zo, met een beginnend stukje bos ernaast, was het huisje omgevormd tot een behoorlijk onderkomen waar we ieder weekend heen reden, vanuit Amstelveen.

Gedurende de eerste maanden hoorden we, mijn broer, mijn zus en ik, 's nachts het geluid van startende auto's. Omdat we toen nog beducht waren voor de suizende stilte.

Algauw pasten we ons aan. Mijn zus leende van tijd tot tijd een witte pony bij een paar vrouwen in de buurt. Die pony werd haar basis; ernaast, liggend in het gras, deed ze haar werk voor school. Ik verkende de omgeving. Ware ontdekkingstochten ondernam ik door het omringende land van bramenstruiken en van waterpoelen, ten slotte liep ik over modderpaden naar de oevers van het naburige meer. Ik wist steeds meer vogels te herkennen – ook hun stemmen –, ik sprong steeds moeitelozer over sloten; het was

voornamelijk een kwestie van durven. Soms bleef een kaplaars achter in de blubber. Maar doorgaans stapte ik kalm, voldaan, over de deinende stukken veen, als een woudloper zocht ik mijn weg door riet en kreupelhout. Ik kwam tot stilstand aan de waterkant. Daar keek ik langdurig uit over de golfjes op het oppervlak. Het meer werd mijn kust, mijn begrenzing.

We leerden dat frambozen groeiden aan bepaalde struiken. We leerden dat koeienpoep niets anders was dan fijngemalen gras. We leerden hoe we een bijl moesten hanteren. We leerden dat een paard een 'hynder' werd genoemd. We leerden dat geiten gesteld waren op sigarettenrook.

We vraten plakken suikerbrood. We doorgrondde de regels van het croquet. Ik oefende me in het polsstokspringen met een jongen uit de buurt, en was aanwezig bij het melken van een kudde koeien en bij de geboorte van een kalf. We herkenden al spoedig de geur van land waarover gier gespoten was. Ik ondervond de bijtende asem op mijn huid van carbolineum op een hete dag. En we merkten dat je rijpe pruimen in de herfst kon eten van een boom, al moest je altijd controleren of er geen wesp in zat verscholen.

We gingen varen, in de zomer, mijn vader huurde dan een zeilboot. Soms, als we weer aan lagerwal waren geraakt, sprong hij tussen het riet, om grommend, tot zijn middel wadend, de boot vlot te duwen. Ik verdronk net niet in het drabbige water van het meer, ik werd er ternauwernood uit getrokken door mijn zus.

Mijn broer kreeg een windbuks; we schoten op conservenblikjes in de achtertuin. Eén keer richtte hij van grote afstand op een rondscharrelende duif. Mijn moeder zag het gebeuren, ze rende schreeuwend naar de klapperende vogel. Een dierenarts in het dorp had een volière, het bleek mee te vallen; de duif kon daar op krachten komen, hij zou het wel redden.

Op een vroege ochtend zag ik een witte hond zweven over de weg in de verte. Zonder zijn poten te bewegen gleed hij voort, ongeveer een meter boven de grond. Hij verdween achter een

boom en kwam niet meer tevoorschijn aan de andere kant.

In '89 gingen mijn ouders hier wonen. Er werd een zijvleugel gebouwd. Er werd een kelder gegraven en een schuur geplaatst, een kleine twintig meter verderop, met een tweetal slaapkamers en een badkamer en een kleine hal ertussen – het 'gastenvertrek', prefab, in één dag opgetrokken.

Dit werd ons 'landgoed'. Inmiddels naast een stuk volwaardig bos, met in de achtertuin zeven, acht bejaarde fruitbomen – de 'boomgaard' –, en die weer afgegrensd door een wal met eiken. Alles omgeven door velden met de optochten van bomen.

Wat in mijn zevenjarige ogen een sinister, ondoorgrondelijk oord was geweest, was veranderd in een oase. Het is op deze plek, tussen Bergum en het Bergumermeer, dat mijn ouders de openheid betraden van een betrekkingloos bestaan.



En daar lag ik te luisteren, in de van de wereld afgezonderde 'witte kamer' in mijn ouders' schuur, naar de geluiden van de zomer van 1992. Het tweetonige fluitje van een koolmees. Het euforische gejubel van een grote lijster. Een monotoon roepende specht. De drukke, krasserige strofe van een winterkoning. Ook in dit jaargetijde zongen er vogels, altijd nadrukkelijker dan in de stad. Verder geblaf in de verte. Soms een trekker, op een weiland in de buurt. Dit was de stilte die ik had leren kennen. Waarin ieder gerucht een opzichzelfstaande verschijning werd.

Ik kleepte me aan, in zo'n vijftien passen liep ik naar het huis.

Mijn moeder stond achter het aanrecht in de keuken. Bezigt met de bereiding van een aardappelsalade, haar bewegingen stokkerig, gejaagd. Mijn vaders verjaardag, feitelijk pas morgen, zou vandaag worden gevierd. Ik vroeg wat ik kon doen.

Ze droeg me op om het achterterras in te richten zodat er tien personen konden zitten.

Naar eigen goeddunken?

Precies zoals ik wilde!

Ik tilde stoelen naar buiten. Wist er steunend een extra tafel heen te sjouwen. En was niet ontevreden met het resultaat. Daarna beschouwde mijn moeder het geheel en we veranderden alles.

We ontbeten.

‘Is pap weer op de fiets naar de kerk,’ zei mijn moeder zuchtend. ‘Dan is hij nog langer weg.’

Maar terwijl we daar zaten kwam hij hobbelend over het gras de tuin in. Zuster Snel had gepreekt, zei hij met een lach. Een soort *quick service* dus!

Mijn moeder roerde in sauzen en was tegelijkertijd bezig met een pan komkommersoep. Ik liep met een afvalemmertje over het onverharde pad naar de container bij de straatweg.

Mijn moeder bewerkte daarna als een bezetene enkele randen gras met een heggenschaar, om haar border beter te doen uitkomen. Opnieuw verplaatsten we de tafel, die zes keer naar een andere plek verhuisde voordat hij weer op bijna zijn vertrekpunt werd neergezet.

Mijn vader creëerde een ‘zitje’, wat verderop – twee strandstoelen en een kistje in het hoge gras –, en hing vier regenboogkleurige lampionnen aan de lage takken van de appelbomen.

Ik stond broodjes te smeren toen de auto van Ellert het terrein op raasde. Ellerts gezinsleden en tante Ijk – de oudere zuster van mijn vader – stapten uit.

Mijn broer leek kaler dan voorheen, het haar op zijn voorhoofd was dun en in stekeltjes geknipt. Zijn zonnebril bleef op.

De gigantische zonnebloemen – hoger dan het huis – werden bewonderd. Tante Ijk bleef staan terwijl verder iedereen ging zitten. Foto’s werden uitgewisseld.

Ik ging op zoek naar Slos, een van mijn katten. Die ik nergens aantrof. Zippy lag te slapen in de dakkamer van mijn moeder.

Het licht was schel, al was de lucht betrokken. Te midden van mijn klaterende familieleden zat ik naast de stelen van de zon-

nebloemen zonder veel te merken van wat er werd gezegd. Mijn neefje Joris had een cadeautje in ontvangst genomen: een bouwplaat van een vliegtuig, met drukknoppen moesten de losse onderdelen aan elkaar worden bevestigd. Dit karweitje werd mij in handen gedrukt.

Inschikkelijk keek hij toe hoe ik zat te prutsen. Zijn zusje Ada deelde kopjes water uit.

Toen het vliegtuig klaar was, was mijn neefje vertrokken, zowel hij als Ada zweefde joelend op de schommel heen en weer. Agnes – de echtgenote van mijn broer – maakte foto's met hun Geweldige Nieuwe Camera. Ellert nam me apart en demonstreerde me, nadrukkelijk wijzend, alle functies van deze laatste aanwinst.

Flessen wijn werden ontkurkt. Mijn vader attendeerde de gasten op zijn zitje, achter de appelbomen. Uit de conversatie bleek dat tante IJk ergens gedurende de afgelopen maanden vierduizend gulden had gegeven aan Mo en haar partner Ettore. Omdat ze 'zesduizend gulden schuld hadden', zo hadden ze haar verteld.

Mo – mijn zus – en haar Italiaanse man zouden oorspronkelijk tante IJk gaan ophalen in Driebergen. Maar zoals vaker hadden ze afgebeld, zonder duidelijke reden.

'Dat moet je niet meer doen, hoor, IJke,' zei mijn moeder.

Tante IJk keek naar de grond.

Mijn moeder stond weer in de keuken. De parasol was opgezet. Tante IJk drentelde langs de border.

'Wil je niet gaan zitten?' vroeg ik.

Ze schudde beslist het hoofd. 'Ik heb al die tijd in de auto gezeten...'

De barbecue werd geïnstalleerd door Ellert, ploffend vlamde de spiritus op toen hij er een lucifer inwierp. Joris en Ada, overal tegelijkertijd, werden door Agnes streng gesommeerd uit de buurt te blijven.

Zippy kwam over de wenteltrap omlaag, stuitte op Joris, en spurte daarop naar buiten, hij loste onmiddellijk op tussen het groen.

Vlees kwam uit de marinade. Watermeloen, stokbrood, paprika en sauzen werden op het zo dikwijls verzette tafelblad geplaatst. Mijn vader wees opnieuw op zijn zitje. Ellert maande tot opschieten met het roosteren van het vlees.

Of we niet op de dames Roijaard moesten wachten, vroeg mijn vader.

‘De dames Roijaard kunnen de boom in,’ zei mijn broer kortaf.

Omdat ik me afvroeg waar mijn katten waren gebleven liep ik het land in. Een soort brul klonk uit het huis; een geluid dat mijn vader vroeger wel eens maakte als hij ‘zeerover’ speelde, voor ons. Ik hoorde het lichte stemmetje van Joris, hij schreeuwde. Ik zag Agnes naar binnen rennen. ‘Hij brandt! Hij *brandt!*’ krijste ze met overslaande stem.

In de keuken viel me op dat een bovenarm van Joris vlekkerig lichtroze was gekleurd terwijl de rest van de arm bruin was. Agnes’ trekken waren verkrampt, haar handen hield ze tegen de zijkant van haar hoofd, huilend stond ze te gillen. Ellert blafte haar toe, zijn zonnebril nog op: ‘Hou je bek! Hou op! Ga naar buiten! Sodemieter op! Naar *buiten!*’

Mijn ouders waren met Joris in de weer bij het aanrecht. Ik besefte ineens dat hij geen verschroeide arm had; de werkelijkheid was eventjes vervormd geweest onder de stem van de hysterie – hij was gewoon verveld. Mijn moeder duwde een prop tegen zijn dunne, blote schoudertje. Hij snikte. Ellert beende naar het terras.

Mijn vader legde uit hoe hij een wesp in Joris’ nek had zien kruipen, onder de kraag van zijn shirt. Daarom had hij, met een brul, dat shirtje uitgerukt. Toen had de wesp gestoken.

Bijna trots hield het slachtoffer de in azijn gedrenkte prop tegen de zere plek.

‘Ik was zó bang dat hij zich had verbrand,’ mompelde Agnes. Haar gezicht was rood en vlekkerig.

Ellert kwam weer binnen. Hij keek niet naar zijn vrouw.

Het vlees lag aan pennen te smoren. Voor Joris hadden we behalve dat vliegtuigje een *flying saucer* gekocht. Je moest het handvat vasthouden, je trok aan een draad en een propellertje steeg zomend op. Ik had er 's middags mee geoefend.

Mijn vader deed het nu voor. Hij lanceerde het propellertje tussen de appeltakken, waar het in bleef hangen. Met een paar bamboestengels kon het eruit worden geslagen.

Hierna kwam het propellertje op de barbecue terecht. Het werd ervan gered, maar het plastic was toch gedeeltelijk verwrongen.

Iedereen behalve mijn moeder zat te eten. En tante IJk at staande. Toen Ellert mij champignons aan een spies zag steken zei hij: 'Alleen jij bent imbeciel genoeg om de champignons dwars doormidden te prikken zodat ze splijten...' Ik wist niet wat ik daarop moest antwoorden.

De dames Roijaard – 'Max en Rie' – arriveerden in hun witte auto.

Ooit gaven ze verjaarspartijen in hun huis, aan het begin van het pad. Max was gedeeltelijk op Sumatra opgegroeid, daar was ze zelfs getrouwd. Maar later had ze Rie ontmoet, ze waren er met elkaar vandoor gegaan en hadden een hotel gerund. Om uiteindelijk gepensioneerd hier neer te strijken.

Rie klom stralend uit de auto en stiefelde achter haar looprek naar het terras. Het tweetal liet zich zakken, ieder op een stoel, mijn moeder voorzag hen van soep. Mijn vader – in zijn aloude rol van gastheer – sprak hen toe met waardigheid: 'Ik ben heel verheugd jullie hier als eregasten aan te mogen treffen en hoop dat nog lang te mogen doen.'

Vervolgens stak hij zijn lampionnen aan, ook die ene boven zijn zitje, hoewel er nog geen spoortje schemering was.

Een lampion vloog in brand. Vlammen sloegen door het papier, kaarsvet droop over de bladeren van een zonnebloem.

'Nu zie je tenminste dat ze branden,' zei hij.

Ellert en zijn gezinsleden vertrokken, met tante IJk, die de hele middag had gestaan.

De lucht werd fris, ik maakte een vuur aan in de open haard in de zitkamer, waar we omheen gingen zitten, Max en Rie monkelend genietend.

Mijn vader ging naast de vleugel een grammofoonplaat zoeken. Na een hele tijd diepte hij de juiste op, orgelstukken van Bach. Toen bleek dat de pick-up niet was aangesloten. Ik ging bezig met de kabels.

Ineens, gedurende enkele seconden, klonk er hard een orgel. Daarna stokte de muziek.

We waren even stil. Hortend kwam het gesprek weer op gang.

Mijn vader ging nu persoonlijk aan de slag met de aansluitingen. Weer schalde een orgel. Nu toch zeker tien seconden.

We praatten verder. Mijn vader, nog steeds rommelend met de techniek, liet een luide wind.

Mijn moeder ging vast aan de afwas. De telefoon rinkelde in de voorkamer, ze smeed haar borstel neer. Ik hoorde haar spreken op een tamelijk schelle toon.

Max en Rie gingen naar huis. Mijn vader en ik begeleidden hen naar hun auto.

Toen ik weer binnenkwam zei mijn moeder, nog steeds in de voorkamer: 'Ja, inderdaad! Van tante IJk, ja!'

Wat later liep ik naar de schuur. Mijn katten waren weer opgedoken. De tuin was gehuld in schemerdonkere tinten. In de verte zat mijn vader in een van de stoelen van zijn zitje. Eenzaam zat hij daar te drinken onder de laatste lampion die nog opgloeide, als een vuurvlieg in de blauwer wordende duisternis.

∞

Een maand later kreeg hij opnieuw een beroerte. In mijn moeders Ford Fiesta reed ik vanuit Amsterdam naar Bergum.

Toen ik naast hun huis parkeerde kwam mijn moeder me tegemoet, haar handen in haar zij en een afhangende sigaret in haar mond; het terrein geheel van haar.

Even zaten we te overleggen. De zonnebloemen voor het huisje, opgekomen uit vogelzaad dat mijn moeder daar had gestrooid, waren nog wat hoger geworden, als logge periscopen hingen ze boven onze hoofden.

Samen reden we naar Leeuwarden. ‘Wat een héérlijk karretje!’ jubelde mijn moeder achter het stuur van haar auto. Ze had hem kortgeleden aangeschaft en er nog nauwelijks in gereden.

We werden stiller toen in een uniforme buitenwijk het ziekenhuis oprees. Onze holle voetstappen weerkaatsten door een eideloze mat glimmende gang.

En daar lag hij, in een verder lege kamer; zijn laatste lange, war-rige grijze haren staken uit boven een deken.

Hij droeg een groene pyjama, hij keek ons helder aan. Meteen begon hij de bramen die mijn moeder voor ’m had geplukt naar binnen te werken. Met handen tegelijk.

Op een ochtend in zijn slaapkamer, vertelde hij, had hij met bed en al rechtop gestaan. De wetten van de zwaartekracht tartend was het bed tegen een van de wanden gekleefd. Vanuit die positie had hij naar omlaag gekeken, zich bewegend zonder te vallen. Hij had het nogal amusant gevonden.

‘Ach, ik word wel weer beter,’ zei hij. ‘Of anders ga ik de pijp uit.’

Ik had een begrafenisstoet zien gaan, schuivend over de Afsluitdijk, en had het een slecht teken gevonden. Aan die colonne van zwarte auto’s moest ik weer denken terwijl mijn vader het zo welgemoed over zijn dood had.

Behoedzaam wankelde hij naar een rolstoel. Hij liet zich statig naar de kantine duwen.

Langdurig stond ik in een rij voor een Cornetto, een oubliehoorn en een milkshake. Mijn moeder stak haar hoorn omhoog en zei met een mond vol ijs: ‘Zo een eet ik hier nu iedere dag!’ En

mijn vader merkte op dat de rollen waren omgedraaid: ik kocht ijs voor hen.

Terug in zijn kamer zei hij dat hij hier prima lag. 'Nee, echt waar,' zei hij. 'Hier kan me niets gebeuren. Want als er hier iets gebeurt ben ik al in een ziekenhuis.'



Hij had 't weer gehaald. Hij kon zich weer normaal bewegen, hij had er een medicijn bij gekregen, dat was alles.

In de herfstzon stond hij op het weiland, naast de drie stammen van de walnoten, kleine sprietten in de grond te poten. Vertrouwd; zo hoorde hij daar te staan, zo hoorde hij rond te sjouwen op zijn rubberlaarzen, met een schep of bijl.

Mijn moeder en ik hadden hier 's ochtends de laatste noten opgeraapt. Manden vol had ze verzameld; een overvloedig jaar. Ook de appelbomen hadden meer gegeven dan ze in tijden hadden gedaan; kisten met rode appeltjes, zoet en onregelmatig gevormd, stonden stil te geuren op het betegelde terras.

Het veldje, omzoomd door lariksen en elzen, was het enige stukje van het oorspronkelijke akkerland waar mijn vader nog geen bos had laten opkomen. Door een lijn van prikkeldraad was het in twee stukken verdeeld. Aan de kant waar mijn vader stond heerste welig gras. Aan de andere kant was alles afgegraasd tot op de wortel. Hier stond Vino, een roestbruin paard, eigendom van iemand uit de buurt.

Mijn vader had hiervoor toestemming verleend. Zoiets behoorde je te doen, vond hij, als men je dat kwam vragen. Maar telkens kwam het paard nu hoofdschuddend aanlopen, met een slepende tred, zodra een van ons opdook uit de begroeiing. 'Zonder appeltjes voor dat beest kun je daar niet meer verschijnen,' had mijn vader al licht geërgerd opgemerkt. Terwijl hij daar gebogen in een groene legerjas stond te spitten, bleef Vino, zijn zware borst tegen het prikkeldraad gedrukt, zo dicht mogelijk in zijn nabijheid.

Mijn vader wees me wat voor boompjes hij inmiddels had geplant. 'Kijk hier, het Griekse eikje...'

Een miezerig halmpje, dat uit een meegenomen Griekse eikel was ontkiemd. Maar meidoorns, die moest hij niet, die haalde hij weg. Dat waren rotzakken.

'Ze prikken,' zei hij.

'En dat stuk weiland?' vroeg ik, knikkend naar de gemillimeterde grond waar Vino ons snuivend stond op te nemen. 'Wil je daar niks planten?'

'Ach,' zei mijn vader, opkijkend naar het trouwhartige bruine hoofd. 'Dat beest gaat wel eens dood.'

We grinnikten.

De volgende dag zat ik zingend achter de vleugel in de huiskamer toen door de geopende terrasdeuren de dochter van de paarden-eigenaar, Mirjam Veenstra, binnen kwam stappen in een rijbroek, met op haar hoofd een cap. Of ze mocht bellen, er was 'iets mis' met Vino.

Terwijl ze stond te overleggen waadde ik door het natte gras en de braamstruiken naar het weilandje.

Naast Vino stond een ander meisje, net zo tener als Mirjam, maar blond en met een beugel, haar armen geklemd om de paardenhals. Wijdbeens stond het beest te snuiven, om zijn reusachtige holle neusgaten was een kring van modder en van slijm. Vino kuchte een paar keer luid, alsof hij had gerookt.

Mirjam kwam er alweer aan, ze praatte Fries met haar vriendin. Een eindje verderop, als de strandjutter die zich moedwillig buiten het dorpsgebeuren plaatste, stond mijn vader, leunend op zijn schep.

Samen keken we toe, de meisjes leken klein naast het schokkende, kolossale dier. Rillingen liepen onder zijn huid. Het blonde meisje omhelsde nog steeds de gespierde hals.

Veenstra zelf kwam nu in een autootje aangetuft over het pad, stapte uit en ging aan Vino staan voelen. Het paard begon te grazen.